

ТРАНСЕВРОПЕЙСКИ МРЕЖИ — НАСОКИ

Договорът за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС) запазва трансевропейските мрежи (ТЕМ) в областта на транспорта, енергетиката и телекомуникациите, които за първи път бяха споменати в Договора от Маастрихт, с цел свързване на всички региони от ЕС. Тези мрежи са инструменти, целящи да допринесат за развитието на вътрешния пазар и заетостта, като същевременно се преследват целите за опазване на околната среда и постигане на устойчиво развитие. В края на 2013 г. беше извършена основна реформа на трансевропейската транспортна мрежа.

ПРАВНО ОСНОВАНИЕ

Членове 170—172 и 194, параграф 1, буква г) от Договора за функционирането на Европейския съюз (вторият член се отнася по-специално за енергетиката).

Регламент (ЕС) № 1315/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2013 г. относно насоките на Съюза за развитието на трансевропейската транспортна мрежа и за отмяна на Решение № 661/2010/ЕС.

ЦЕЛИ

Договорът от Маастрихт възложи на Европейския съюз задачата да създаде и развие трансевропейски мрежи в областта на транспорта, телекомуникациите и енергетиката, за да се подпомогне развитието на вътрешния пазар, да се засили икономическото и социално сближаване, да се свържат островните, анклавните и периферните региони с централните региони на Съюза и територията на ЕС да се сближи със съседните държави.

РЕЗУЛТАТИ

А. Основни насоки и идеи

В своята Бяла книга за растежа, конкурентоспособността и заетостта от 1993 г. Комисията подчерта същественото значение на трансевропейските мрежи за вътрешния пазар, и по-специално за създаването на работни места, не само чрез самото изграждане на инфраструктурата, но също така и чрез нейната по-нататъшна роля за икономическото развитие. На своите заседания в Корфу и Есен през 1994 г. Европейският съвет одобри 14 приоритетни проекта за транспорта и 10 приоритетни проекта за енергийния сектор.

Б. Законодателни мерки за различните сектори

1. Транспорт

а. Насоки от 1996 г.

Решение № 1692/96/ЕО от 23 юли 1996 г. относно общностните насоки за развитието на трансевропейска транспортна мрежа (TEN-T) формулира общите параметри за цялата мрежа. То определи характеристиките на специфичната мрежа за всеки отделен вид транспорт и допустимите проекти от общ интерес, както и приоритетните проекти. Акцентира се върху екологосъобразните видове транспорт, и най-вече железопътните проекти. Трансевропейските мрежи (TEN-T) обхващат цялата територия на ЕС и могат да включват също така държавите от Европейската асоциация за свободна търговия и Югоизточна Европа, както и средиземноморските страни партньори. Първоначално бяха включени 14 проекта от общ интерес, приети на заседанието на Европейския съвет в град Есен. Решение № 1346/2001/ЕО от 22 май 2001 г. за изменение на насоките за TEN-T по отношение на морските пристанища, вътрешните пристанища и интермодалните терминали допълни плана на Общността за развитие на транспорта за всички видове транспорт.

б. Преразглеждане на насоките за TEN-T през 2004 г.

Разширяванията на ЕС през 2004 г. и 2007 г., наред с някои сериозни закъснения и финансови проблеми, по-специално по отношение на трансграничните участъци, доведоха до цялостно преразглеждане на насоките за TEN-T. Броят на включените приоритетни проекти беше увеличен на 30, като всички те трябваше да отговарят на изискванията на законодателството на ЕС в областта на околната среда. Беше създадена нова концепция за морските магистрали, с оглед постигане на по-голяма ефективност на някои морски пътища и по-добро интегриране на морския транспорт на кратки разстояния с железопътния транспорт.

През 2005 г. бяха определени „европейски координатори“ за някои особено важни проекти, които да действат като посредници при контактите с националните органи, отговорни за вземането на решения, с операторите и потребителите на транспортни средства, както и с представителите на гражданското общество. Изпълнителната агенция за трансевропейска транспортна мрежа беше създадена през октомври 2006 г. със задачата да осигури техническата и финансова подготовка и мониторинга на решенията по проекти, управлявани от Комисията.

в. Преразглеждане през 2013 г.: интегрирана мрежа, структура на две нива (основна/широкообхватна мрежа) и TEN-T коридори

Новата политика на ЕС за транспортна инфраструктура цели превръщането на съществуващата смесица от европейски пътища, железопътни линии, вътрешни водни пътища, летища, вътрешни и морски пристанища и железопътни/пътни терминали в интегрирана мрежа, обхващаща всички държави членки. Липсата на свързана транспортна инфраструктура от този вид представлява сериозна пречка пред гладкото функциониране на вътрешния пазар. Създаването на тази мрежа

изисква подготовката и прилагането на хиляди проекти, насочени към премахване на съществуващите пречки, изграждане на липсващите връзки и подобряване на оперативната съвместимост между различните видове транспорт, както и между регионалните и националните транспортни инфраструктури. Освен това сред приоритетите за развитие на инфраструктурата на мрежата TEN-T е прилагането на новаторски технологични решения, които играят жизненоважна роля за промяната на транспорта, за да може той да стане достъпен за всички граждани и да се създаде една по-сигурна, устойчива, нисковъглеродна и енергийно ефективна система.

Новата политика на ЕС в областта на транспортната инфраструктура създава за първи път структура на две нива за европейски транспортни коридори, включващи широкообхватна мрежа (осигуряване на ефективни връзки за всички региони на ЕС) и основна мрежа (която обхваща стратегически най-важните елементи на широкообхватната мрежа). Проектите по широкообхватната мрежа следва да бъдат завършени до края на 2050 г., а тези, които са включени в основната мрежа, следва да отговарят на критериите за мрежата TEN-T до края на 2030 г.

Освен това бяха въведени девет големи мултимодални коридора като нов инструмент на политиката, с цел улесняване на координираното изпълнение на проектите от основната мрежа. Тези коридори ще свържат заинтересованите страни от публичния и частния сектор, с цел обединяване на ресурсите за развитие на основната мрежа. За да се гарантира ефективно и ефикасно изграждане на коридорите, за всеки коридор е определен европейски координатор.

Политиката за мрежата TEN-T е насочена също така към развитието на морските магистрали, както и към прилагането на Европейската система за управление на железопътното движение (ERTMS). В тази връзка бяха назначени още двама европейски координатора — по един за всяка от горепосочените дейности, които да ръководят процеса на съгласуването им изпълнение. През 2015 г. всеки от европейските координатори изготви работен план, съответно за морските магистрали или за коридор по ERTMS. Тези работни планове следва да се актуализират редовно, като се взема предвид постигнатият напредък при изпълнението на проектите. Освен това, през 2023 г. е предвидено да се извърши задълбочен преглед на изпълнението на основната мрежа.

През 2014 г. Изпълнителната агенция за трансевропейска транспортна мрежа беше преименувана на Изпълнителна агенция за иновации и мрежи (INEA). Наред с продължаването на работата по изпълнение на програмите „TEN-T“ и „Марко Поло“ през периода 2007—2013 г., на тази агенция беше възложено техническото и финансово управление на Механизма за свързване на Европа (MCE) и части от програмата „Хоризонт 2020“, която осигурява подкрепа, наред с другото, за научни изследвания в областта на интелигентния, екологичен и интегриран транспорт (за повече информация относно финансирането на трансевропейските мрежи, вижте [3.5.2](#)).

г. Подготовка за следващото преразглеждане на TEN-T (през 2023 г.)

През септември 2018 г. Комисията започна обществени консултации за разглеждане на постигнатия до момента напредък във връзка с изпълнението на мрежата TEN-T, след влизането в сила на насоките. Оценката се извършва като подготовка за преразглеждането на мрежата TEN-T през 2023 г. и цели също така оценяване на ефективността на политиката относно TEN-T в такива ключови области, като например алтернативните горива, цифровизацията и мултимодалния транспорт.

2. Енергетика

а. Насоки от 1996 г.

По време на срещата на високо равнище в Есен през 1994 г. няколко проекта в областта на енергийните мрежи бяха обявени за приоритетни. С Решение № 1254/96/ЕО от 5 юни 1996 г. бяха предвидени редица насоки за трансевропейските енергийни мрежи (TEN-E), целящи да улеснят Общността при определянето на допустимите проекти от общ интерес и да спомогнат за създаването на благоприятни условия за тяхното изпълнение, наред със секторните цели за електроенергията.

б. Настоящи насоки

С Решение № 1364/2006/ЕО от 6 септември 2006 г. бяха въведени нови насоки за актуализиране на TEN-E, като предишните насоки от 1996 г. и 2003 г. бяха отменени. Настоящите цели са диверсифициране на източниците на снабдяване, подобряване на сигурността на доставките чрез засилване на връзките с трети държави (бъдещи държави членки или трети държави от района на Средиземно, Черно и Каспийско море, както и от Близкия Изток и Персийския залив), разширяване на енергийните мрежи до новите държави членки и осигуряване на достъп до TEN-E за островните, анклавните и периферните региони.

ЕС определи допустимите проекти за финансиране от Съюза и ги раздели на три категории: проекти от общ интерес, свързани с електроенергийните и газовите мрежи, с потенциал за икономическа жизнеспособност; приоритетни проекти, които ще бъдат третирани с предимство при отпускането на финансиране от Съюза; и проекти от европейски интерес, които също са приоритетни, но имат трансграничен характер или оказват значително въздействие върху капацитета за трансграничен пренос.

Приоритетите за действие в тази област, които трябва да бъдат съвместими с целите за устойчиво развитие, включват: а) използване на възобновяеми енергийни източници и осигуряване на по-добра връзка между произвеждащите ги инсталации; б) използване на по-ефикасни технологии, които да ограничават загубите и рисковете за околната среда, свързани с преноса на енергия; в) създаване на енергийни мрежи в островните и най-отдалечените райони, като същевременно се насърчава диверсификацията на енергийните ресурси, и г) обезпечаване на оперативна съвместимост на съществуващите мрежи на ЕС с мрежите на новите държави членки и трети държави. Приложение I от решението набелязва 32 проекта от европейски интерес за електроенергия и 10 проекта за

газ, а приложения II и III предвиждат 164 проекта за електроенергия и 122 проекта за газ.

Във финансовата рамка за периода 2007—2013 г. е предвидена обща сума от 155 милиона евро за TEN-E. През 2007 г. бяха определени 4 европейски координатора.

Новият дял за енергетиката в ДФЕС (член 194, параграф 1, буква г) осигурява солидно правно основание за насърчаване на взаимната свързаност на енергийните мрежи.

3. Телекомуникации

Решение № 2717/95/ЕО от 9 ноември 1995 г. въведе редица насоки за развитието на цифровата мрежа с интегрирани услуги (EURO-ISDN) като трансевропейска мрежа. В него се определят целите, приоритетите и проектите от общ интерес за развитието на широка гама от услуги въз основа на EURO-ISDN, с оглед създаването на бъдеща европейска широколентова комуникационна мрежа.

Решение № 1336/97/ЕО от 17 юни 1997 г. определя насоките за трансевропейските телекомуникационни мрежи (TEN-Telecom). То набелязва целите, приоритетите и широкия спектър от предвидени мерки. Сред одобрените приоритети фигурират приложенията, допринасящи за икономическата и социална интеграция, както и развитието на основни мрежи, и по-специално спътникови мрежи. Тези насоки бяха леко изменени с Решение 1376/2002/ЕО от 12 юли 2002 г.

Насоките послужиха за набелязването на проекти от общ интерес и за определянето на специфични процедури и критерии за избора им. Програмата на Общността за трансевропейски мрежи в областта на телекомуникациите (eTEN), която представлява ключов инструмент на плана за действие „eEUROPE 2005 г.: Информационно общество за всички“, също надгражда програмата EURO-ISDN. Приключила през 2006 г., тя имаше за цел да подкрепи трансевропейското разпространение на услуги, основани на телекомуникационните мрежи. Понастоящем инвестициите на ЕС са насочени към модернизация на съществуващите мрежи.

РОЛЯ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ

Парламентът подкрепи решително политиките за трансевропейските мрежи и редовно обръща внимание на закъсненията при изпълнението на приоритетните проекти. Той призова за фиксиран график и прикани държавите членки да увеличат наличните бюджетни средства, по-специално за мрежата TEN-T. Той гарантира, че се отдава приоритет на насърчаването на проекти с ясна „европейска добавена стойност“, характеризиращи се с положително дългосрочно въздействие върху околната среда и заетостта и спомагащи за премахване на пречките, по-специално в областта на железопътния и комбинирания транспорт.

С приемането на своята резолюция от 12 юли 2007 г. относно „Нека Европа продължава да се движи — устойчива мобилност за нашия континент“^[1], Парламентът направи преглед на ситуацията и заложи нови цели, и по-специално необходимостта от доизграждане на цялата трансевропейска мрежа, с оглед максимално използване на всички видове транспорт („интегрирана модалност“), както и преразпределяне на баланса между отделните видове транспорт („прехвърляне между видовете транспорт“), за да се намали въздействието на транспорта върху околната среда. Той насърчи железопътния, автобусния и морския транспорт, които все още представляват само малък дял от пазара.

Освен това, в своята резолюция от 22 април 2009 г. относно Зелената книга за бъдещата политика относно мрежата TEN-T^[2] Парламентът отново призова да се обърне приоритетно внимание на железопътния транспорт (и по-специално на товарните превози), пристанищата, устойчивите морски и вътрешни плавателни пътища и връзките им с вътрешността на страните, както и на интермодалните възли от инфраструктурните връзки с нови държави членки и с трети държави. В този контекст Парламентът насърчава разширяването на TEN-T към държавите, участващи в Европейската политика на съседство (ЕПС), и към средиземноморските страни партньори.

През последните 15 години Парламентът допринесе за преразглеждането на дублиращо се законодателство за TEN-T. Съвместно със Съвета, по обикновената законодателна процедура, той прие Решение № 661/2010/ЕС от 7 юли 2010 г. относно преработването на насоките за TEN-T. С него се отменят решения 1692/96/ЕО, 1346/2001/ЕО и 884/2004/ЕО и се добавя ново приложение, съдържащо картите на 27-те държави членки и определящо референтни дати за изграждане на мрежата за всички държави членки.

На 19 ноември 2013 г. Парламентът одобри новите насоки за TEN-T въз основа на точни цели и увеличено финансиране от ЕС и предложи ясна визия за изграждане на основната и широкообхватната транспортна мрежа, съответно с референтни дати 2030 г. и 2050 г. Парламентът настоя, наред с другото, подборът на проектите да се основава на идеята за европейска добавена стойност (вследствие на политически избор и/или финансова намеса, водеща до значително и измеримо подобрене на транспортните връзки и транспортните потоци). Освен това Парламентът посочи необходимостта от извършване на „анализ на социално-икономическите разходи и ползи“, като предварителна количествена оценка на стойността на проектите или програмите въз основа на хармонизирана методология. Според Парламента в методиката следва също така да се вземат предвид всички социални, икономически и екологични ползи и разходи, и тя следва да служи като показател за приноса към постигането на благосъстояние.

След влизането в сила на регламента за TEN-T (Регламент № 1315/2013) в края на 2013 г., Парламентът продължава да подкрепя развитието на TEN-T. В своята резолюция от 9 септември 2015 г., озаглавена „Прилагане на Бялата книга

[1]ОВ С 175 Е, 24.7.2008 г., стр. 556

[2]ОВ С 184 Е, 8.7.2010 г., стр. 35

от 2011 г. относно транспорта: равносметка и бъдещи действия за постигането на устойчива мобилност^[3], Парламентът подчерта значението на транспорта за икономиката и за мобилността на гражданите, като едновременно с това акцентира върху необходимостта от влагане на инвестиции в инфраструктурата. Според Парламента завършването на трансевропейската транспортна мрежа е предпоставка за устойчива и ефикасна европейска транспортна система, която трябва да бъде подкрепена чрез Механизма за свързване на Европа, както и от Европейския фонд за стратегически инвестиции.

През 2018 г. Комисията представи предложение за регламент относно оптимизирането на мерките за постигане на напредък по изграждането на мрежата TEN-T. През февруари 2019 г. Парламентът прие решение на първо четене и обикновената законодателна процедура е в ход ([2018/0138\(COD\)](#)).

Esteban Coito / Frédéric Gouardères
02/2020

[3]ОВ С 316, 22.9.2017 г., стр. 155.

